

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΒΑΣΙΛΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντού του Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντού των Ζαριφείων Διδασκαλείων εν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντού τῆς Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΡΩΣΗ, Καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν Ἀρσακείῳ κλπ.

ΕΝ ΤΗ ΗΜΕΔΑΠΗ
Συνδρομή ἑτησία πληρωτέα
δραχ. 6

Παρακαλοῦμεν τοὺς καθυστεροῦν-
τας νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν ἐν
συστήμένῃ ἐπιστολῇ.

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ



ΓΡΑΦΕΙΑ: Ὁδὸς Ἀναγνωστοπούλου ἀριθ. 16.

ΕΝ ΤΗ ΑΛΛΟΔΑΠΗ
Συνδρομή ἑτησία πληρωτέα
φρ. χρ. 7

Ἀποστέλλεται διὰ συστημένης
ἐπιστολῆς εἰς μονόγραφον γραμ-
ματόσημα Τουρκίας (5 γρ. 1 φρ.)

Ἀριθ. 28

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Μαρτίου 1893.

Ἔτος Α'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Ἡ προκήρυξις περὶ διαγωνισμοῦ βιβλίων τοῦ δημοτ. σχολείων δι' ἑαυτῆς κρινομένη.—Τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας καὶ ἡ ἔθνικὴ ἡμῶν ἱστορία.—Τὰ διδακτικὰ βιβλία τῆς στοιχειώδους Ἐκπαίδευσως.—Ἑλλάς καὶ Γερμανία.—Σύμμικτα.

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

Τῷ κ. Ὑπουργῷ τῆς Δ. Ἐκπαίδευσως

Ἡ προκήρυξις περὶ διαγωνισμοῦ βιβλίων τοῦ δημοτ. σχολείων δι' ἑαυτῆς κρινομένη.

Ἐν τῷ κλασσικῷ τούτῳ βασιλείῳ δὲν ὑπῆρξε κατὰ τὴν τελευταίους χρόνους σχολικὴ ἰδέα παραδόξου, ἥτις νὰ μὴ ἀνεπέτασε τὴν σημαίαν τῆς προόδου ἢ τῆς ἐπιστήμης ἢ τῆς διαρρυθμίσεως ἢ ἄλλων παραπλησίων εὐήνων λέξεων καὶ ἥτις νὰ μὴ ἔτυχε παραδόξως ἐνθέρμου ὑποδοχῆς καὶ ὑποστηρίξεως παρὰ τῶν ἀρχόντων προθυμοποιησάμενων μάλιστα νὰ περιβάλλωσιν αὐτὴν καὶ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ νόμου, ἵνα ὁ ὄλεθρος ἀποβῇ γενικὸς καὶ ταχύς. Οὕτω δὲ βλέπομεν ἐν τῇ δημοτικῇ ἐκπαίδευσί παραδόξα πράγματα γινόμενα διὰ νόμων εἰσαγομένων εἰς τὴν βουλὴν ὑπὸ ὑπουργῶν Ἑλλήνων, ψηφιζομένων δὲ ἐπίσης ὑπὸ βουλευτῶν Ἑλλήνων, ἀπεσταλμένων ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἵνα προσπίξωσι καὶ προάγωσι τὴν εὐημερίαν του καὶ τὴν παιδείαν του. Ποῦ ἠκούσθη πρὸς Θεοῦ κατὰ τοὺς σημερινούς μάλιστα χρόνους νὰ κηρύσσεται οὕτως ἐπισήμως ἢ ἀέκλυσις πάντων τῶν διδασκαλείων καὶ ἡ ἀγ' αὐτῶν καθήκονσις γραμματοδιδασκαλείων; ποῦ ἠκούσθη ἡ καταργησις δημοτικῶν σχολείων λειτουργούντων ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ βασιλείου; ἡ παῦσις καθ' ἑκατοντάδας τῶν καλλιτέρων ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν δημοδιδασκάλων ὡς πλεονάζοντων, ἐν ᾧ ταυτοχρόνως κατακλύζει τὴν Ἑλλάδα τὸ γένος τῶν γραμματοδιδασκάλων, οἵτινες παρ' ὄλων καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων θεωροῦνται ὡς καταργησις τοῦ χρόνου καὶ ἀδικασπῆσις τῶνδ' ἡμ. χρημάτων; Τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς συγκεντρώσεως τῆς σχολικῆς διοικήσεως, δι' ἧς κατωρθώθη τὰ μὲν σχολικὰ κτίρια ἄλλα μὲν νὰ

κρημνίζονται δι' ἑλλείψιν ἐπισκευῆς, ἄλλα δὲ νὰ μένωσι κλειστὰ δι' ἑλλείψιν διδασκάλων, ἐν ἄλλοις δὲ ἀντὶ δημοδιδασκάλων νὰ ὑπηρετῶσι γραμματοδιδασκαλοὶ, οἱ δὲ δῆμοι ἐν ταῦταις νὰ ὑποχρῶνται, εἴτε ἔχουσι εἴτε δὲν ἔχουσι σχολεῖα, νὰ καταβάλλωσιν ἀνελλιπῶς καὶ ἄμφοροῦς τὰς δαπάνας τῆς τῆς τῆς τῶν σχολείων τῶν ἀθλιότητος; Δὲν ἠξυβρομεν κατ' ἄ τι διαφέρει ἢ διοικήσις αὐτῆ τῶν σχολείων τῆς ἐν δεινοῖς χρόνοις γινομένης ἄλλοτε ὑπὸ ἐπιθρομένων στρατιῶν τῶν ἀκολασίας, καθ' ἣν, ἀφ' αὐ ἔτρωγον τὰς ὀρνίθας καὶ ἐπινοῦν τὸν οἶνον τῶν χωρικῶν; Ἰζητοῦν ἐπιπαια καὶ τὸν κόπον τῆς κραπάλης αὐτῶν, disch-parasi, νὰ πληρωθῶσι ἐν ἀργυρίοις!

Ἄλλ' ὡς νὰ μὴ ἠκούσθαι τὰ ἄλλα, ἐπίπεσε καὶ διὰ τῆς νέας προκηρύξεως περὶ ἀναγνωστικῶν βιβλίων τῆς δημοτικῆς Ἐκπαίδευσως νὰ κατενεχθῇ καὶ τὸ τελευταῖον καίριον καὶ ἀντεθνικὸν κτύπημα κατ' αὐτῆς καὶ νὰ ἐπισφραγισθῇ ἡ καταστροφὴ καὶ νὰ ἐξκλειφθῇ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς καὶ τὸ τελευταῖον ἴχνος ἰδεοῦς ἐργασίας ἐνδελχοῦς, πολυμύχθου, πρὸς θεμελίωσιν καὶ καταρτισμὸν ἔθνικης παρ' ἡμῖν δημοτικῆς ἐκπαίδευσως, ἣν προσέφερον εὐγενῆ τοῦ λαοῦ τέκνα. Ὅτι ἡ μεταβολὴ ἢ γενομένη διὰ τῆς προκηρύξεως εἶναι ἡ ἀπαισιωτέρα καὶ ἡ καταστρέπτικώτερα πασῶν, τοῦτο μέλλομεν ἐν τοῖς ἐξῆς νὰ ἀναπτύξωμεν. Καὶ πρὸς τοῦτο ἐπικκλούμεθα τὴν προσοχὴν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Ἐκπαίδευσως, ὅστις φέρει καὶ τὴν μεγαλειτέρην εὐθύνην τῆς τοιαύτης μεταβολῆς.

Ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ φύλλου τῆς Κυβερνήσεως ἀπὸ ἡμερομηνίας 25 Φεβρουαρίου ἐδημοσιεύθη προκήρυξις πρὸς συγγραφὴν βιβλίων διὰ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν, ἧς τὸ ἄρθρον 2 αὐταῖς λέξεσιν ἔχει ὧδε:

« Ἀναγνωστικὰ βιβλία διὰ τοὺς μαθητὰς ἀμφο-

τέρων τῶν φύλλων, ἅντις ἐκόντων περιέχοντα Διωπειούς μύθους, περιγραφάς καὶ βίους ζῶν καὶ φυτῶν, περιγραφάς τῆς φύσεως, παροιμίας, γνομικά, ποιήματα καὶ διηγήματα διὰ γλώσσης ἀπλῆς καὶ γνησίας Ἑλληνικῆς καλλύοντα τὰς ψυχὰς τῶν μαθητευόντων παιδῶν **ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΩΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΔΕΚΑΕΤΙΩΝ ΠΑΝΤΑΧΟΙ ΤΟΥ ΠΕΠΟΛΙΤΙΣΜΕΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΕΗΚΡΑΤΟΥΝΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ.**

Ἡ προκήρυξις μὲν παραπέμπει εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, διὰ τὰ μάθωμεν ὅποια πρέπει νὰ εἶναι τὰ αναγνωστικά βιβλία τῶν μαθητῶν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ἄς ἀκολουθήσωμεν τὴν συμβουλὴν αὐτὴν τῆς ἀνωτάτης σχολικῆς ἀρχῆς, ἀφ' οὗ οὔτε αὐτὴ ἔχει ἢ θέλει νὰ ἔχη ἰδίαν περὶ τοῦ πράγματος πεποιθήσεις, ὡς εἶνε δίκαιον καὶ πρέπει, οὔτε εἰς τὰ ἐπιστημονικά περ' ἡμῶν καθιέρωματα, οἷα εἶναι τὸ ἔθνικόν ἡμῶν Πανεπιστήμιον καὶ τὰ Διδασκαλεῖα τοῦ Κράτους, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ὁποίων ὑπάγεται ὁ καθορισμὸς τῶν διδασκῶν ἐν τοῖς σχολείοις μαθημάτων ὡς καὶ ἡμέθεδος τῆς διδασκαλίας αὐτῶν, ἐπιτρέπεται νὰ ἔχωσι ἰδίαν περὶ τοῦ πράγματος γνώμην καὶ πεποιθήσεις. Καὶ πρῶτον ἄς ἐπισκεφθῶμεν καὶ ἐξέχον σήμερον μάλιστα ἐπὶ παιδείᾳ καὶ τελειότητι τῶν σχολείων πάντων τῶν πεπολιτισμένων Κρατῶν, τὴν Γερμανίαν, ἣν μάλιστα λέγουσιν ὅτι ἔχουσιν ὡς ὑπόδειγμα οἱ τὰ τῆς δημοτικῆς ἡμῶν Ἐκπαιδεύσεως διευθύνοντες. Ἐν ἐπισήμῳ τέχει τοῦ Ἐπιπουργίου τῆς Παιδείας τῆς Πρωσσίας κελευμένῳ Allgemeine Bestimmungen εὐρίσκωμὲν ἐν ἀριθμῷ 26 τὰ ἑξῆς περὶ αναγνωσματῶν γεγραμμένα.

«Τὸ αναγνωσματῶν δὲν εἶναι μόνον πρὸς ἐμάθησιν τῆς ἀναγνώσεως, ἀλλὰ καὶ πρὸς κατανόησιν τῶν περιεχομένων ἐν αὐτῷ ἐκλεκτῶν τεμαχίων, ἐξ ὧν κατ' ἔτος πρέπει νὰ ἐξηγῶνται περὶ τὰ 30. — Πρέπει δὲ τὸ αναγνωσματῶν νὰ ἔχη λαϊκὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ νὰ συντελῇ εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν μαθητῶν, ὅπερ εἶναι καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ σχολείου. Μάλιστα δὲ προτιμητέα εἶναι ἐκεῖνα τὰ αναγνωσματῶν, ἃ ἔχουσι καλὴν γλώσσαν καὶ δὲν περιέχουσιν οὐδὲ ἐν τοῖς ἱστορικῶν καὶ φυσικογνωστικῶν τεμαχίοις ἰδίαν τοῦ ἐκδότου ἐργασίας, ἀλλ' ἀπισπίασματτα ἐκ τῶν ἀρίστων παρ' ἡμῶν λαϊκῶν συγγραμμάτων τῶν ἡμετέρων κλασσικῶν συγγραφέων.»

Ἀκούετε, κ. Ἐπιουργε τῆς Παιδείας, τί λέγει ὁ πεπολιτισμένος κόσμος, πρὸς ὃν παραπέμπετε ἡμᾶς διὰ τὰ ἴδωμεν ὅποια τινὰ πρέπει νὰ ᾧσι τὰ αναγνωσματῶν; Νὰ μὴ εἶναι περιγραφικὰ καὶ βίαια ζῶν καὶ φυτῶν ἀνθρώπων, ὅστινες πρῶτην φοράν λαμβάνουσιν ἀνὰ χεῖρας γραφίδα καὶ στεροῦνται τῆς διανοητικῆς ἐκείνης ἀνάγκης καὶ ἐμπνεύσεως, ἣτις καθίστα τὰ ἔργα δημοτικὰ καὶ διδασκτικά, ὡς δύνασθε νὰ ἴδητε

ἐν Ἀναγνωσματῶν ἀνθρώπων παρὰ τὸν ὑπουργικὸν ἡμῶν θρόνον καθημένων καὶ ἀπολαυόντων τῆς ὑπουργικῆς ἡμῶν ἐκτιμήσεως καὶ ἀγάπης, ἀλλὰ νὰ εἶναι τεμάχια κατὰλληλα ἐξ ἔθνικῶν συγγραμμάτων κλασσικῶν, νὰ μὴ ἔχη δὲ ὁ ἐκδότης τῶν αναγνωσματῶν, εἰ δυνατόν, οὐδὲ ἐν ἰδικῶν του, διότι οἱ Γερμανοὶ διὰ τῶν Ἀναγνωσματῶν ζητοῦσι νὰ γνωρίσωσι τοὺς κλασσικοὺς αὐτῶν συγγραφεῖς, καὶ ποιητὰς εἰς τὸν λαὸν καὶ δι' αὐτῶν νὰ μορφώσωσιν αὐτὸν θαυμαστὴν τῆς Γερμανίας καὶ φίλον ἑτοιμον ὑπὲρ αὐτῆς τὰ πάντα ἐν ἐκάστη στιγμῇ νὰ θυσιάσῃ. Διὰ τοῦτο βλέπομεν καὶ εἰς τὸ τέλος ἐκάστης περικοπῆς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, ἐξ οὗ λαμβάνω δὲ διδάσκαλος ἀφορμὴν ἀναπτύσσει εἰς τοὺς μαθητὰς ἐκτενῶς τὸν βίον αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι βλέπομεν ἡμεῖς εἰς τὰς πεπολιτισμένης χώρας γινόμενον, ὅπερ τὸ Σ Ἐπιπουργίου παρεῖδε καὶ ὅπερ ἄς ἐπιτραπῇ ἡμῖν νὰ ἐξάρωμεν, διότι εἶναι τὸ σπουδαιότατον συστατικόν, ἢ οὐσία αὐτῆ τοῦ Ἀναγνωσματῶν, νὰ εἶναι ὁ ἔθνικόν βιβλίον ἢ τὸ περιεχὲν πράγματα ἀναφερόμενα εἰς τὸ Γερμανικὸν ἔθνος, ἐξαιρόντα τὰς καλὰς αὐτοῦ ιδιότητάς, ἐπαινούντα τὸν βίον του, τὴν χώραν του, τὰ ἔθνη του, τὰ ἔθιμά του, τὴν ἐκκλησίαν του κ.τ.λ.κ.τ.λ. Διατί λοιπὸν δὲν ζητεῖτε, καὶ ὑμεῖς, Κύριε Ἐπιουργε, τοιοῦτο Ἀναγνωσματῶν; Δὲν ἄς ἀρέσκει νὰ βλέπητε τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ἔχοντα ἔθνικόν φρόνημα καὶ διὰ τοῦτο ἀφαίρειτε ἀπὸ τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὸν Ὀμηρον καὶ τὸν Ἡρόδοτον, ἀφαιρεῖτε τὴν ἱστορίαν τὴν ἔθνικὴν αὐτοῦ σύμπασαν, καὶ ἐπιτρέπετε ἀκόλουτον κυκλοφορίαν βιβλίων, ὧν ἡ μόνῃ ἀρετὴ εἶναι νὰ ἀπομαρξίνουσι τοὺς ἀνθρώπους; Τὸ πρᾶγμα τοῦτο, κ. Ἐπιουργε, εἶναι λαὸν σπουδαίων, ἴσως τὸ σπουδαιότατον πάντων τῶν ζητημάτων τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐπιτρέψατε ἡμῖν ἐπ' ὀλίγον νὰ Σας ἀπασχολήσωμεν. Διότι ἐπιθυμοῦμεν νὰ πεισθῆτε ὅτι ἡμεῖς οἱ δαπανῶντες χρήματα, στεροῦμενοι τοῦ ἀρτοῦ μας, ἵνα ἐπιβρίνωμεν ὀλίβρια καὶ ἀκατάστατα ἔργα πάντα τείνοντα νὰ βλάψωσιν τὴν παιδεύσιν καὶ τὴν ευημερίαν τοῦ ἔθνους ἡμῶν, πράττομεν τοῦτο ὑπὸ εὐλαχρῶν ἀγάπης πρὸς τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἐγεννήθημεν καὶ ἐν ᾧ θὰ ἀποθάνωμεν καὶ παρρησία ὁμολογούμεν ὅτι θλιβόμεθα λίαν βλέποντες Ἐπιουργοὺς τῆς Πατρίδος ἡμῶν, ὧν τὴν φιλοπατρίαν οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ, παραπλανωμένους καὶ γινόμενους ἄκοντας ὄργανα καταστροφῆς τῆς πατρίδος αὐτῶν, ἣν ποθοῦσι διακαῶς νὰ ὀφελήσωσιν. Ἴδου δὲ τί λέγει ὡς πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα ὁ μέγας τῆς Γερμανικῆς παιδαγωγός, ὁ Diesterweg, Wegweiser τομ. 2 σελ. 161.

«Τὸ Ἀναγνωσματῶν τῶν σχολείων ἡμῶν πρέπει νὰ εἶναι Γερμανικὸν βιβλίον ἢ τὸ εἶναι βιβλίον πατριωτικόν (das Lesebuch soll ein deutsches Buch sein, will sagen, es muss ein patriotisches Buch sein). Τὰ ἐν αὐτῷ ἐκτιθέμενα πρέπει νὰ καθιστῶσιν εἰς τοὺς μαθητὰς γνωστὰ κατ'

ἐξοχὴν ἔθνικὰ πράγματα, ὁ δὲ τρόπος τῆς παραστάσεως αὐτῶν εἴτε ἐν πεζῷ εἴτε ἐν ποιητικῷ λόγῳ γίνεται, νὰ εἶναι ἐπιχαρὶς καὶ θελκτικὸς. Βεβαίως ἀποδοκιμάζω τὰ προσποιητὰ παθῆ καὶ τὴν ἀλαζονίαν καὶ τὰ ψεύδη, ἀλλ' ἡ δόξα τῆς πατρίδος ἡμῶν, τὰ ἀληθῆ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν αὐτῆς κατορθώματα, ἡ χώρα ἡμῶν καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς πρέπει νὰ παραστήσωσι εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παιδῶν κατὰ τὸν ἐπιχαρὶν τρόπον τῆς ἀντιλήψεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν ποιητῶν αὐτῆς καὶ συγγραφέων. Τὸ διὰ τοὺς παῖδας προωριζόμενον ἀναγνωσματῶν πρέπει ἀπροκάλυπτος (ganz entchieden) νὰ φέρῃ τὸν ἔθνικόν χαρακτῆρα καὶ νὰ φαίνεται ἐν αὐτῷ ἀριθμία, τὸ αἶσθημα τῆς ἐνότητος εἰς πράγματα ἔθνικα. **Ο** αὐξανόμενος Γερμανὸς πρέπει νὰ ἀνατριφῇ καὶ μορφωθῇ Γερμανικῶς. (Der heranwachsende deutsche Mensch soll deutsch erzogen und gebildet werden). Τὸ πρῶτον ἀναμύνηται παρὰ τῆς οἰκογενείας, τὸ δεύτερον παρὰ τῶν σχολείων οὐχὶ διὰ λέξεων καὶ φράσεων, ἀλλὰ διὰ παραστάσεως τῶν πραγμάτων καὶ κατορθωμάτων τῆς ἡμετέρας πατρίδος, οἷα ἀπεικονίζονται βεβαίως καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀλλὰ πολὺ περισσώτερον ἐν τοῖς συγγραφεῖσι τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ἐν τῇ κρήνῃ ταύτῃ τῇ ἀφθόνῳ καὶ ἀενάφῳ, ἐν ἣ εὐρίσκεται ὑψηλὴ, ἐξευγενίζουσα πραγματικότης καὶ ἐνθουσιάζουσα ἰδανικότης. Ἐκ τῆς κρήνης ταύτης πρέπει νὰ ποτισθῶσι καὶ τραφῶσι καὶ οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι Γερμανοὶ παῖδες ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Αὐτὸ εἶναι μίαν τῶν μεγίστων ἀρετῶν τοῦ ἀναγνωσματῶν, ἀν μὴ ἡ μεγίστη πασῶν, εἰ; ὁ ἀναγνώριζομεν ἡμεῖς μεγάλην ἀποστολήν. Θέλομεν ἐν αὐτῷ συλλογῆν ἀρίστων τεμαχίων καὶ ἐμμέτρου καὶ πεζοῦ λόγου πρὸς παντοίους σκοποὺς ἀποθελεπόντων διατεταγμένων καταλλήλως κατὰ τὰς τάξεις καὶ κατὰ τὰ γένη τῶν μαθητῶν.»

Ἐξείρετε, Κύριε Ἐπιουργε, τίς εἶναι ὁ Diesterweg, ὁ γράφων ταῦτα; ὁ ἦρος τῆς δημοτ. Ἐκπαιδεύσεως ἐν Γερμανίᾳ, ὁ ἀδυσωπῆτως διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφίδος ἀγωνισθεὶς ὑπὲρ τελειότητος τῶν δημοτ. σχολείων λειτουργίας, ὁ ἐμπυχώσας καὶ ἀναδείξας αὐτοτελεῖς τοὺς διδασκάλους, ὁ προμαχῆσας ὑπὲρ τελειότητος τῶν δημοδιδασκάλων μορφώσεως ἐν Διδασκαλείοις, ὁ ἀνήρ, πρὸς ὃν ἀπεδοθῆ ὁ τιμητικὸς τίτλος Praeceptor Germaniae καὶ πρὸς ὃν ἡ πατρίς του εὐγένετον ἀνήγειρεν ἐν Mörs ἀνδριάντα! Τί λέγει περὶ πάντων τούτων ὁ ἐν Ἑλλάδι σύμβουλος τῆς δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ὅστις μὲν παραπέμπει εἰς τὸ παράδειγμα τῶν πεπολιτισμένων Κρατῶν, ἐνθα εὐρίσκωμεν πράγματα ὅλως ἀντίθετα πρὸς ὅσα αὐτὸς συμβουλεύει καὶ πράττει, πράγματα κηρύττοντα μεγαλοφῶνως τὴν καταδίκην του;

Ἄλλ' ἄς προσαγάγωμεν καὶ δεύτερον μάρτυρα ἀξιοπίστον τὸν Chr. Schumann, ὃν ὁ κ. τμηματάρχης μανθάνομεν τιμᾶ ὑπὲρ πάντα ἄλλον, νὰ

εἶπῃ καὶ αὐτὸς τί γίνεται ἐν Γερμανίᾳ πρὸς τὸ ζήτημα τῶν αναγνωσματῶν. Ὅπως ἐν τῇ Παιδαγωγικῇ του τομ. 2 σελ. 261, ἣν ἔχουσι τὰ Διδασκαλεῖα τῆς Γερμανίας ὡς ὁδηγὸν κατὰ σύστασιν τοῦ Ἐπιπουργίου τῆς Παιδείας, λέγει τὰ ἑξῆς.

«Τὸ ἀναγνωσματῶν εἶναι παρὰ τὴν ἁγίαν Γραφήν, τὸ σπουδαιότατον βιβλίον τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. **Περιέχει δὲ τοῦτο κατ' ἐκλογὴν τὰ ἀρίστα μέρη τοῦ πνευματικοῦ θησαυροῦ τοῦ ἔθνους ἡμῶν** καὶ οὕτως ἀποδίδει γνήσιον τοῦ λαοῦ βιβλίον καὶ πυρὴν τῆς γλωσσικῆς αὐτοῦ μορφώσεως. Ἐν αὐτῷ πρέπει νὰ περιέχηται ὡς λέγει ὁ Voss «πᾶν ὅτι ὁ παῖς ἀναγινώσκει μὲτέρφιν καὶ ὁ γέρον με κατάνυξιν.» Τοιοῦτο βιβλίον ἀγαπητὸν εἰς τοὺς παῖδας γινόμενον, ὅπερ δὲν εἶναι δύσκολον, ἐὰν γίνηται αὐτοῦ ὀρθῆ χρῆσις, θὰ παραμεινῇ τοιοῦτο καὶ θὰ ἀναγινώσκηται παρ' αὐτῶν εὐχαρίστως καὶ κατ' ἐπανάληψιν καὶ ὅταν οὗτοι ἀποτελέσωσι κατόπιν ἰδίαν οἰκογένειαν. Διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Χριστιανικοῦ καὶ ἔθνικου καὶ κλασσικοῦ, ὅπερ πνέει δι' αὐτοῦ, θὰ ἐξαπλωθῆ ἀνυπολόγητος εὐλογία εἰς τὸ ἔθνος. Ἡμεῖς οἱ Γερμανοὶ κητέχομεν ἀπαραμίλλον θησαυρὸν κλασσικῶν συγγραμμάτων κατὰ τὰ διάφορα τοῦ λόγου εἶδη καὶ ἐκ τοῦ θησαυροῦ τούτου πρέπει νὰ τρέφηται πᾶσα καρδία ἐπιδιώκουσα ελευθερίαν μόρφωσιν. Διότι τὸ νὰ ἀποφεύγῃ τις τὸ χυδαῖον καὶ νὰ τρέπηται εἰς τὸ εὐγενὲς καὶ καλὸν μαρτυρεῖ νοῦν καὶ καλλιαισθησίαν. Τὸ ἀναγνωσματῶν δὲ τοῦτο πρέπει οὐ μόνον ποιήματα τῶν κορυφαίων παρ' ἡμῶν ποιητῶν νὰ περιέχη, ἀλλὰ καὶ ἐν πεζῷ λόγῳ (καὶ τὸ μέρος μάλιστα τοῦτο πρέπει νὰ ἦναι τὸ ἐπικρατέστερον) νὰ περιέχη τὰ ἀρίστα μέρη ἐκ τῶν μεγάλων ἡμῶν συγγραφέων, ἐν εἰς νὰ ἀπεικονίζονται μετὰ ζωῆς καὶ χάριτος ἡ Γερμανικὴ χώρα καὶ ὁ Γερμανικὸς βίος. Ἐνταῦθα δὲ ἀνήκουσι καὶ πραγματεῖαι μεγάλων ἀνδρῶν ἀναφερόμεναι εἰς τὴν φυσιογνωσίαν, εἰς τὴν γεωγραφίαν καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ εἰς τὰ ἔθλα θετικὰ καλούμενα μαθήματα.»

Αὐτὰ λέγουσιν ἡμῖν τὰ ἐπίσημα κείμενα τοῦ Ἐπιπουργίου τῆς Παιδείας τῆς Πρωσσίας, ὡς καὶ τὰ βιβλία τὰ ὑψηλόμενα ἐν Γερμανίᾳ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ παιδαγωγικοῦ συστήματος ἐν τοῖς δημοτικῶν σχολείοις τῆς χώρας. Ἡδυνάμεθα δὲ καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων γνώμην τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν λεγόντων νὰ καταλέξωμεν. Ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι οὐδενὸς ἄλλου μάρτυρος ἔχομεν ἀνάγκην. Ἄν δὲ βλέπωμεν καὶ εἰς τὰ ἀναγνωσματῶν τὰ ἐν χρήσει ἐν τοῖς σχολείοις τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς Γερμανίας ὑπάρχοντα, εὐθὺς πειθόμεθα ὅτι ταῦτα εἶνε ἐφαρμογὴ ἀκριβῆς τῶν γενικῶν αὐτῶν ἀρχῶν. Δὴλον ὅτι ταῦτα οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ συλλογὴ διαφόρων ἀποσπασμάτων καὶ πεζοῦ καὶ ἐμμέτρου λόγου τῶν δοκιμῶν τῆς Γερμανικῆς συγγραφῆς. Τοιαῦτα ἀναγνωσματῶν ἔχοντες προχείρᾳ δύναμεθα νὰ ἐπιδείξωμεν εἰς πάντα θέλοντα καὶ ἐξ αὐτοψίας νὰ

σηματισή γνώμη περί τῶν ἀληθῶς ἐν Γερμανίᾳ συμβαινόντων. Οὕτω τὸ ἀναγνωσματάριον τοῦ Lüben ἀριθμῶ ἀποσπάσματα ἐξ 76 καὶ πλείονων συγγραφέων, τὸ τοῦ Kehr ἐξ 80, τὸ τοῦ Seltsan ἐκ 200 καὶ πλέον καὶ ἄλλα ἄλλων ἐκ περισστέρων ἢ ὀλιγωτέρων συγγραφέων εἰλημμένα.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἀναγκάζομεθα ἐκ τῆς προκηρύξεως δύο τινὰ νὰ ὑποθέσωμεν ἢ ὅτι οἱ συντάξαντες αὐτὴν ἀγνοοῦσι καθ' ὄλοκληρίαν τὰ γινόμενα ἐν ταῖς πεπολιτισμέναις χώραις, εἶδουσι ὅμως τοιαύτην διατύπωσιν, ἵνα προσποιηθῶσι πεπολιτισμένην καὶ ἐκπλήξωσι καὶ ἀπατήσωσι τοὺς μὴ καταγινόμενους μὲ παιδαγωγικὰ ζητήματα, οὓς θεωροῦσιν εὐπρόητους καὶ εὐπατήτους ὑπὸ τοιαύτης μεγαλορρημοσύνης ἢ γινώσκουσι μὲν τὰ τοιαῦτα, ἐν γνώσει ὅμως διαστρέφουσι τὴν ἀλήθειαν, ἵνα δικαιολογήσωσι τινὰ ἀπὸ τινος χρόνου κυκλοφοροῦντα ἀναγνωσματάρια καὶ οὕτως ἐξασφαλίσωσιν αὐτοῖς τὴν λῆψιν τοῦ βραβείου προκαταλαμβάνοντες τὴν κοινὴν γνώμην ὅτι τὰ βιβλία αὐτὰ εἶναι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν ἀναγνωσματარიῶν τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν γεγραμμένα καὶ ἄξια τῆς ἀποκλειστικῆς κυκλοφορίας καθ' ἅπαν τὸ Ἑλληνικόν. Ἄλλ' εἴτε τὸ ἐν εἴτε τὸ ἄλλο ἀληθεύει, τὸ πρᾶγμα δὲν συμβιβάζεται καθόλου μὲ τὴν σοβαρότητα τῆς θέσεως τῆς ὑψηλῆς τοῦ Ὑπουργείου.

Ἡ πολεμικὴ, ἣν ἐφηρμόσαμεν ἐν τῷ προκειμένῳ ζητήματι, εἶναι ὅτι εἰσήλθομεν εἰς τὸ ἴδιον τῶν ἀντιπάλων ἡμῶν τὸ χαρακῶμα, οὐ αὐτοὶ ἐκ κουφότητος ὑπέδειξαν ἡμῖν τὰς πύλας καὶ διὰ τῶν ἐν αὐτῷ εὐρισκόμενων ὄπλων, ἀ αὐτοὶ ὑπ' ἀμαθείας ἰθεώρουσαν αὐλοῦς πρὸς εὐθυμίαν καὶ χρηματισμόν, ἐξεδιώξαμεν παραχρήμα. Ἄλλ' ἡμεῖς ὑπὲρ τοῦ συστήματος τοῦ ἐφαρμοσθέντος ἐν Ἑλλάδι κατέχομεν ὄπλα τελειότατα τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, πρὸ τῶν ὁποίων ἀφανίζονται αἱ τρεκατροῦκες τοῦ κ. Παπαμάρκου αἱ ἐκβάλλουσαι μόνον κρότον καὶ καπνὸν καὶ δυσωδίαν.

Ἐν Ἑλλάδι διετυπώθη σύστημα ἐκπαιδευτικὸν διὰ τὸν λαὸν ἔθνικόν παρ' ὄλων τῶν παιδαγωγικῶν ἐνδρῶν τῆς χώρας πάντων συμφώνων, οἷον Χρίστου Παπαδοπούλου, καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας καὶ παιδαγωγικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, Μιχαὴλ Σακελλαρόπουλου, Γ. Παπασωτηρίου, Θ. Μιχαλοπούλου, πάντων Διευθυντῶν Διδασκαλείων ἐν Ἑλλάδι, Βλ. Σκωρδέλη, Μ. Βρατσάνου, Στ. Ρώση, Δημ. Ὀλυμπίου, Γεωργίου Ἀποστολίδου, Κ. Τσιούλα, Π. Π. Οἰκονόμου καὶ ἐφηρμόσθη, ἐκδοθέντων πάντων τῶν πρὸς τοῦτο χρησίμων βιβλίων καὶ πρὸς χρῆσιν τῶν διδασκάλων καὶ πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν ἐπὶ 15 ἔτη μέχρι τοῦ 1893, γινόμενον πανταχοῦ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀποδεκτὸν παρ' ἅπασιν τοῖς ἀνθρώποις, ὅπου λαλεῖται ἢ Ἑλληνικῇ γλώσσᾳ. Τὸ σύστημα τοῦτο ἐπιδιώκει ἔθνικὴν καὶ τελειάν μόρφωσιν διὰ κλασσικῶν ἀρχαίων συγγραφέων, μάλιστα δὲ πάντων τοῦ Ὀμήρου καὶ Ἡρόδοτου. Πρὸς

τὸν σκοπὸν τοῦτον παρεσκευάσθησαν ἐκ τῶν συγγραφέων τούτων ἀναγνωσματάρια καὶ παρὰ τῶν διδασκάλων καὶ παρὰ τῆς πολιτείας ἀναγνωρισθέντα ὡς κατὰλληλα καὶ βραβευθέντα. Περιέργον δὲ ὅτι τὰ βιβλία αὐτὰ θεωροῦνται καὶ ἐν Γερμανίᾳ παρὰ διασήμεων παιδαγωγῶν οἷον τοῦ Herbart, Ziller, Willmann, Kern κλπ. ὡς τὰ μόνα κατὰλληλα πρὸς ἀνθρωπιστικὴν μόρφωσιν καὶ προτρέπουσι καὶ ἐργάζονται νὰ ἀποτελέσωσι τὰ ἀναγνωσματάρια ταῦτα τὸν πυρῆνα τῆς μορφώσεως τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ. «Οὐδὲν ἄλλο βιβλίον πληροῦν πάντας τοὺς ὄρους μορφωτικοῦ βιβλίου τῶν παιδῶν, εἶπεν ὁ Herbart, γινώσκω πλὴν τῆς Ὀδυσσεΐας τοῦ Ὀμήρου.» Κατὰ τὴν πεποιθήσιν δὲ ἡμῶν πάντων τῶν ἀσπασομένων τὸ σύστημα τοῦτο, τὴν σχηματισθεῖσαν ἐκ τῆς θεωρητικῆς τοῦ ζητήματος ἐξετάσεως καὶ ἐκ τῆς πείρας, ἣν ἐλάβομεν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτοῦ ἐν τοῖς δημοτικῶν σχολείοις τῆς Ἑλλάδος, ἐπιτυχᾶνεταί ἀκριβῶς καὶ ἐν μείζονι μέτρῳ ἐκεῖνο, ὅπερ οἱ Γερμανοὶ ἐπιδιώκουσι διὰ τῶν ἀναγνωσματარიῶν τῶν περιεχόντων συλλογὴν ἀποσπασμάτων ἐκ πολλῶν συγγραφέων. Διατί νῦν δὲν θέλει τοῦτο τὸ σύστημα τὸ Ὑπουργεῖον; Διότι, λέγει, τοιοῦτο σύστημα δὲν ἔχουν οἱ Γερμανοί. Ἄλλὰ τότε πῶς ἐπέτρεψε ἐπὶ 15 ὄλα ἔτη νὰ ἐφαρμοσθῇ παρ' ἡμῖν τοιοῦτο σύστημα;

Τὰ πρόσωπα τὰ διοικοῦντα τὴν Ἑλλάδα ἦσαν τὰ αὐτὰ καὶ τότε, οἷα εἶνε καὶ τώρα, μόνον ὁ κ. Παπαμάρκου προσετέθη. Εἶνε δὲ τρομερὸν καὶ νὰ συλλογισθῇ τις αὐτὸ ὅτι ἀρκεῖ μία ἀνθρώπου θείλησις οὔτε ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης οὔτε ὑπὸ τοῦ συμφέροντος τῆς ἐκπαιδεύσεως ρυθμιζομένη ἀλλ' οὐδὲ ὑπὸ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, νὰ κατισχύσῃ πάντων καὶ πρωθυπουργῶν καὶ ὑπουργῶν καὶ ἐπιστημόνων καὶ τῆς κοινῆς γνώμης καὶ νὰ ἐπιτρῆκῃ νὰ μεταβάλλῃ εἰς γῆν καὶ σποδὸν τὴν ἔθνικὴν παιδείαν! Ἄλλὰ μήπως ἔχουσιν καὶ οἱ Γερμανοὶ αὐτό, τὸ ὁποῖον ζητεῖ νῦν νὰ εἰσαγάγῃ τὸ Ὑπουργεῖον, εἰσήγαγε δὲ μάλιστα προκαταβολικῶς ὁ κ. Παπαμάρκου; Οἱ Γερμανοί, ὡς ἐν τοῖς ἐμπροσθεν δι' ἐπιστήμων κειμένων ἀπεδείξαμεν, ἐπιδιώκουσι διὰ κλασσικῶν συγγραφέων Γερμανῶν νὰ δώσωσι ἔθνικὴν παιδείαν εἰς τὸν λαὸν τῶν καὶ ἡμεῖς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐπιδιώκομεν διὰ κλασσικῶν Ἑλλήνων συγγραφέων νὰ δώσωμεν εἰς τὸν ἡμετέρον λαὸν ἔθνικὴν παιδείαν. Τὰ μέσα ἡμῶν διαφέρουν, διότι διάφορος εἶνε καὶ ὁ ἐγγὺς σκοπὸς ἡμῶν, ἐκεῖνοι μὲν ἐπιδιώκουσι Γερμανικὴν, ἡμεῖς δὲ Ἑλληνικὴν μόρφωσιν. Συμφωνοῦμεν ὅμως πληρέστατα πρὸς τὸν τελικὸν σκοπὸν, ὅστις εἶνε ἡ ἔθνικὴ μόρφωσις τοῦ λαοῦ. Ἄλλ' ἡ προκήρυξις τοῦ Ὑπουργείου τί ἐπιδιώκει, παρακαλοῦμεν, ζητοῦσα περιγραφὰς καὶ βιογραφίας ζώων καὶ φυτῶν; Μήπως ἐν τῷ Ὑπουργείῳ ὑπάρχει τις φρονῶν ὅτι γίνεταί ἀνθρώπος καὶ πατριώτης μάλιστα μαγθάνων τὰς πονηρίας τῆς ἀλώπεκος καὶ τὸ ἀιμοχάρες τῶν λύκων καὶ τῶν τίγρεων καὶ τὰς ἀρπαγὰς τῶν ὀρνέων καὶ τὸ ἵταμόν τῶν ὄνων καὶ ταύρων; Μήπως

ὑπάρχει τις ἐν τῷ Ὑπουργείῳ ἀγανακτῶν διὰ τὰ ἐνδοξὰ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν κατορθώματα τῶν πατέρων ἡμῶν ἢ θεωρῶν τὰ παραδείγματα τῆς ἐθελουσίας καὶ αὐταπαρνήσεως ὡς ἐπικίνδυνα μαθήματα τῆς σημερινῆς τῶν Ἑλλήνων γενεᾶς ἀπεφάσισε νὰ ἀναθρήσῃ αὐτοὺς ἐν αὐστηρῷ ἀποκλεισμῷ; ἵνα αἱ ἐπερχόμεναι γενεαὶ ἐν μακκρίᾳ ἀμυθείᾳ ζῶσαι ἀποβῶσιν εὐάγωγοι καὶ ἀνεκτικαὶ καὶ πειθήνιοι μηδὲν ἄλλο ποθοῦσαι καὶ εὐχόμεναι ἐκτός τοῦ ἐπιουσιοῦ ἄρτου καὶ εὐλογοῦσαι τὸν Θεόν, διότι ἔδωκεν ἄρχοντας ἐπιτρέποντας αὐτοῖς ἔστω καὶ ἀθλιῶς νὰ ζῶσι; Ἐὰν δὲ δὲν ὑπάρχῃ τοιοῦτος ἀνθρώπος ἐν τῷ Ὑπουργείῳ, τότε τίς εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἐπιμελῶς ἀποκλείει ἐκ τῶν ἀναγνωσματარიῶν τοῦ λαοῦ τὰ ἱστορικὰ μέρη, ἐκ τοῦ προγράμματος δὲ τῶν δημοτικῶν ἡμῶν σχολείων τὴν ἔθνικὴν ἡμῶν ἱστορίαν, ἀφ' οὗ ὄλος ὁ κόσμος ἤξευρε ὅτι ἡμεῖς οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν, εἰς ὃ δυνάμεθα νὰ καυρηθῶμεν, ἢ μόνον τὴν ἱστορίαν ἡμῶν; Καὶ τὴν ἱστορίαν ταύτην τὴν ἐνδοξὴν ἀνεγίνωσκε πάντοτε τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ ἐν τῇ μελέτῃ αὐτῆς ἀνήθα καὶ ἀνεκτᾶτο δυνάμεις καὶ ἐλπίδας, ὡς ὁ Ἄνταιος ἀπὸ τῆς γῆς, οὐδεμία δὲ χρονικὴ περίοδος ἀναφέρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὅσον ἠλιβερὰ καὶ ἄν εἶναι, καθ' ἣν νὰ ἀπηγορεύθῃ ἐν τοῖς σχολείοις τοῦ ἡμετέρου τῶν ἐργῶν τῶν προγόνων τοῦ. Αὐτὰ δὲν εἶνε πλέον σφάλματα, ἀλλὰ κακουργήματα ἐναντίον λαοῦ ὀλοκλήρου, εἰς ἀμοιβὴν φαίνεται τῶν 110 ἑκατομμυρίων ὀρχμῶν, ἀ κατ' ἔτος τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς ὀφείλει νὰ συνεισφέρει.

Εἰς ἡμᾶς δὲν ὑπάρχει οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ὅτι εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν παρεστάθησαν ἄλλοι τὰ πρᾶγματα, οὐχὶ ὡς ἀληθῶς ὑπάρχουσι, καὶ ἀπέκρυψαν ἐπιμελῶς ὅτι διὰ τοῦ μέτρου τούτου ἀποβάλλεται ἐκ τῶν σχολείων ὁ Ὀμηρος καὶ ὁ Ἡρόδοτος, οὓς δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπος ἐν τῷ κόσμῳ, πολλῶν δὲ μᾶλλον Ἑλλήνων, ὅστις νὰ μὴ ἀγαπᾷ καὶ γεραίρῃ. Ἡ προκήρυξις τοῦ διαγωνισμοῦ τῶν βιβλίων τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀνευ ἀπάτης καὶ πονηρίας γραφομένη θὰ εἶχεν ὡς ἐξῆς:

«Εἰς τὸ ἐξῆς ἀπαγορεύομεν εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν δημοτ. ἡμῶν σχολείων νὰ ἀναγινώσκωσι καὶ διδάσκονται τὴν πάτριον αὐτῶν ἱστορίαν, ἀπαγορεύομεν μάλιστα νὰ ἀναγινώσκωσι τὸν Ὀμηρον, τὸν Ἡρόδοτον, τὰ κατορθώματα τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ, ὡς καὶ τοὺς ἄλλους ἡμῶν ἐνδοξοῦς συγγραφῆς καὶ ποιητὰς. Αὐτοὺς ἐξορίζομεν ἐκ τῶν σχολείων ἡμῶν ἀδυσωπήτως καὶ ἐγκαθηδύρομεν ἐν αὐτοῖς δύο νέους κλασσικοὺς συγγραφῆς τὸν κ. Φίλιππον Γεωργαντῶν καὶ τὸν κ. Χαρίσιον Παπαμαρκου. Αὐτῶν τὴν σοφίαν θὰ συμβουλευθῆται τοῦ λοιποῦ τὸ ἔθνος ἡμῶν ἀπὸ τῶν ὑπαιρέων τοῦ Αἴμου μέχρι τῆς Λιβύης καὶ Καππαδοκίας. Ὅσοι δὲ ἔχουσι διαφόρους τούτων ἰδέας ἢ πρέπει νὰ ἀρνηθῶσιν αὐτὰς ἢ νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν πάτριον αὐτῶν χώραν».

Ἐρωτῶμεν εὐσεβάστως τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας νὰ μᾶς εἴπῃ εἰλικρινῶς, ἂν δύναται νὰ θέσῃ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ κάτωθεν τοιαύτης προκηρύξεως. Ἡμεῖς, ὅτινες οὐδένα λόγον ἔχομεν νὰ συμπαθῶμεν πρὸς τὸν κ. Ὑπουργόν, δὲν δυνάμεθα ἢ νὰ διαμαρτυρηθῶμεν ἐξ ὀνόματός τοῦ κατὰ τοιαύτης ἀντεθνικῆς καὶ ἐπιβούλου προκηρύξεως. Καὶ ὅμως ἡ δημοσιευθεῖσα προκήρυξις κεκαλυμμένως αὐτὰ λέγει.

Διὰ ταῦτα νομίζομεν ὅτι ἔχει καθήκον ὁ κ. Ὑπουργὸς ἐπιβαλλόμενος εἰς αὐτὸν καὶ ὑπὸ τοῦ ὀνόματός τοῦ καὶ ὑπὸ τῆς χώρας, ἐξ ἧς κατὰγεται καὶ ὑπὸ τοῦ ἀξιώματος, ὃ νῦν κατέχει, νὰ καλέσῃ τὸν συντάκτην τῆς προκηρύξεως τῶν βιβλίων διὰ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ νὰ ζητήσῃ λόγον παρ' αὐτοῦ πῶς γράφει πρᾶγματα γινόμενα δῆθεν εἰς τὰ πεπολιτισμένα Κράτη, ἐν ᾧ τοιαῦτα ἐκεῖ δὲν γίνονται; διατί ἐξορίζει ἐκ τοῦ σχολείου ἡμῶν τὸν Ὀμηρον καὶ τὸν Ἡρόδοτον, τὰ αἰώνια ὑποδείγματα τελειότητος ἀνθρωπίνης; διατί τὸ τέλος ἀπαγορεύει τὴν ἔθνικὴν ἡμῶν ἱστορίαν καὶ οὕτω καὶ τὸ ἔθνος βλάπτει καὶ τὸ Ὑπουργεῖον ἐκθέτει εἰς γενικὴν δικαίαν κατάκρισιν.

Ἄλλὰ καὶ μίαν ἄλλην ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου δύναται ὁ κ. Ὑπουργὸς νὰ ἐξαγάγῃ, ἐὰν θέλῃ πολῦτιμον ἀρχὴν, εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ πιστεῖται εἰς ὅσα λέγει ὁ κ. τμηματάρχης, οὐδὲ νὰ ἐκπληττεται ἐκ τοῦ ἐπιπλάστου ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ πατρίδος καὶ σχολείων οὐδ' ἐκ τῶν κενῶν λέξεων Solothurnum, Vogel, πεπολιτισμένοι χῶραι, τὰ γινόμενα κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας, ἀ εἶναι διὰ τινὰς τῶν βροτῶν communi loci καὶ παγίδες πρὸς σαγήνηυσιν. Ὁ κ. Ὑπουργὸς, ἀφ' οὗ ἐνδιαφέρεται νὰ ἀφήσῃ ἔχνη τῆς διαβάσεώς τοῦ καὶ οὐχὶ ἐρείπια, καθήκον ἔχει ἐν πάσῃ προτεινομένη μεταβολῇ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἡμῶν πραγμάτων νὰ συγκαλῆ εἰς συνεδρίαν τοὺς δυναμένους νὰ ἔχωσι γνώμην ἀσφαλῆ περὶ τοιούτων ζητημάτων, ὧν εὐτυχῶς ἔχει οὐχὶ ὀλίγους ἢ Ἑλλάς, καὶ ἀφ' οὗ διαφωτίζεται παρ' αὐτῶν ἐν κοινῇ συζητήσῃ εἰς τὸ τί δεῖ γενέσθαι, τότε ἂς ἐκτελῆ τὰ κοινῇ δεδομένα μετὰ τῆς πεποιθήσεως ὅτι ὠφελεῖ τὸν τόπον. Οὕτως ἐπολιτεύοντο πρὸ αὐτοῦ ἄλλοι Ὑπουργοὶ εὐδοκίμησαντες, ἐπὶ τῶν ὁποίων κατηγορήθη νέον σύστημα ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐφηρμόσθη, καὶ ὧν σήμερον ἀναμνησκόμεθα εὐλογοῦντες τὸ ὄνομά των.

Ἐπὶ δὲ τοῦ ζητήματος τῆς προκηρύξεως νομίζομεν ὅτι ἐπιβάλλεται καθήκον ὑψίστον εἰς τὸν κ. Ὑπουργόν νὰ ἐπανορθῶσιν τὰ πεπλημμελημένα καὶ ἐν ἀναγνωσματάριοις καὶ ἐν τῇ ἔθνικῇ ἡμῶν ἱστορίᾳ. Τοῦτο ἀπαιτεῖ ἐπιτάκτικῶς ἡ ἔθνικὴ ἡμῶν ἐκπαίδευσις, ἧς ὑπηρετᾶται πρέπει νὰ εἴμεθα ὄλοι ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου λειτουργοῦ μέχρι τοῦ τελευταίου γραμματοδιδασκάλου.

Νομίζομεν δὲ ὅτι τὸ πρόγραμμα τῶν δύο προηγουμένων προκηρύξεων εἶναι καὶ ἐπιστημονικώτερον καὶ ἔθνικώτερον καὶ σωφρονέστερον. Εἰς πολλὰς δὲ περιστάσεις τὸ βαδίζειν ὀπίσω δηλοῖ βαδίζειν ἐμπρός.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΘΝΙΚΗ ΗΜΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἐάν ἐν τοῖς σχολείοις τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐκτός τῆς Ἑλλάδος ἀπηγορεύετο ὑπὸ ἀρχῆς τινος ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν ἱστορία, νομίζομεν ὅτι ἤθελον πάντες καὶ μικροὶ καὶ μεγάλαι ἀίσθανθῆ παλμὸν καὶ ἱεράν ἀγκυράτησιν καὶ ἀπογοήτευσιν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν διότι ἡμεῖς οὐδὲν ἄλλο ἀπολύτως ἔχομεν παρηγοροῦν καὶ θερμαίνον καὶ ἀνδρίζον ἡμᾶς ἢ μόνον τὴν ἱστορίαν ἡμῶν. Οἱ Βούλγαροι ζηλοτύπως πρὸς τὴν ἱστορίαν ἡμῶν ἔχοντες σφετερίζονται τὸ μέγαν Ἀλεξάνδρον καὶ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ διὰ τῆς ἐκθέσεως τῶν ἔργων αὐτῶν ζητοῦσι νὰ ἐμβάλωσιν αὐτοῖς φρόνημα δεικνύοντες ὁποῖων προγόνων εἶναι τέκνα, τὸ Ὑπουργεῖον ὅμως τῆς Ἑλλάδος, χωρὶς νὰ φοβηθῆ Θεὸν οὐδὲ νὰ ἐντραπῆ καθόλου, κατήργησε τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας ἀπὸ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, δηλ. τὴν βασιλίδα τῶν μαθημάτων, τὴν ψυχὴν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παιδείσεως. Ὁ ἀμυβῆλλον ἀς ἀναγνώσῃ τὴν προκήρυξιν τοῦ Ὑπουργείου περὶ διαγωνισμοῦ τῶν βιβλίων, ἐν ἧ οὐδὲν, ἀπολύτως οὐδὲν, ζητεῖται βιβλίον ἱστορίας. Ἐἴχομεν πρό τινος χρόνου πληροφορηθῆ ὅτι τὸ μάθημα τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας δὲν εἶχε συμπεριληφθῆ ἐν τοῖς προγράμμασι τῶν σχολείων Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς κατὰ διαταγὴν τοῦ κ. τμηματάρχου τῆς δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, οὐδὲ ἐν τῷ προτύπῳ σχολείῳ τῷ προσηρητημένῳ εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλεῖον, οὐ μάλιστα, ὡς ἐμάθομεν, ὁ Διευθυντῆς κ. Φ. Γεωργαντᾶς εἶπε πρὸς τοὺς διδασκάλους ἐκπλαγέντας διὰ τοῦτο καὶ ζητοῦντας νὰ μάθωσι τὴν αἰτίαν ὅτι ἡ ἱστορία δὲν δύναται νὰ κατανοηθῆ παρὰ τῶν μαθητῶν, ἀλλ' ἠλπίζομεν ὅτι ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Ἐκπαιδεύσεως, εὐθύς ὡς ἐπληρορεῖτο περὶ τούτου θὰ ἐδίδαξε τοὺς αὐθάδεις τῶν νόμων παραβάτας, ὅτι ἐν τῷ σχολικῷ νόμῳ ἀναγράφεται ἐν τοῖς σπουδαιότατοις τὸ μάθημα τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας καὶ ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται αὐτοῖς νὰ ἀσχημονῶσι, νὰ ἐκτελεσθῆ δὲ τάχις ὁ νόμος. Πλὴν παρὰ προσδοκίαν βλέπομεν ὅτι, οὐ μόνον τὸ ἐν τοῖς σχολείοις γινόμενον ἀτόπημα ἀκόμη δὲ ἐπληρωθῆ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ προκήρυξιν διὰ τῆς παραλείψεως τοῦ μαθήματος τῆς ἱστορίας τὸ σκάνδαλον λαμβάνει ἐπίσημον χαρακτῆρα. Νομίζομεν ὅτι ἔχομεν καθήκον νὰ ἐπιστήσωμεν ἰδιαίτερος ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου τὴν προσοχὴν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ καὶ νὰ παρακαλέσωμεν εὐσεβῶς νὰ διατάξῃ νὰ ἐφαρμοσθῆ ὁ νόμος. Ἄν ὁ κ. τμηματάρχης διὰ λόγους, οὓς αὐτὸς γινώσκει, δὲν δικάζεται φιλικῶς πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἱστορίαν ἢ πρὸς τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος, ἀς παραιτηθῆ καὶ ἀς φύγῃ. Ἐν ὅσῳ ὅμως εἶναι ὑπάλληλος καὶ πληρώνεται μὲ παγεῖς μισθοῦ μόνον διὰ νὰ ἐκτελῆ εὐσυνειδήτως τοὺς νόμους, ἢ ἀθέτησι αὐτῶν ἢ σκοπίμως μάλιστα προκειμένου περὶ σοβαροῦ ζητήματος, οἷον εἶναι ἡ διδασκαλία ἢ μὴ τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας ἐν τοῖς σχολείοις τῆς Ἑλλά-

δος, γινόμενη μάλιστα ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ προϊσταμένου ὑπουργοῦ, εἶναι πράξις, ἣν δὲν δυνάμεθα ἀρκούντως νὰ χαρακτηρίσωμεν.

Ἐπειδὴ περὶ τῆς σπουδαιότητος τοῦ μαθήματος τῆς ἱστορίας ἐν τοῖς δημοτ. σχολείοις μέλλομεν ἐκτάσει νὰ πραγματευθῶμεν, ἀρκούμεθ ἐνταῦθα νὰ ἀναφέρωμεν τὴν βῆσιν μεγάλου Ἀγγλοῦ περὶ ἱστορίας εἰπόντος τὰ ἑξῆς:

«Διὰ τῶν δημοτικῶν σχολείων ὁ λαὸς συνδέεται μετὰ τοῦ ἔθνους του. Διότι ἐν τοῖς σχολείοις τούτοις διδάσκεται ἡ ἱστορία, ἡ δὲ ἑσπερία καὶ ἡ γλώσσα εἶναι ἡ οὐσία τῆς ἐθνικότητος. Διὰ τοῦτο πᾶς δημοδιδάκκαλος εἶναι ἀπόστολος τῆς ἐθνικῆς ιδέας.»

ΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸ δέκα περίπου ἐτῶν εἶχε ψηφισθῆ ὁ νόμος ΑΜΒ' περὶ διδασκτικῶν βιβλίων, ὅστις καὶ ἐφηρμόσθη εἰς δύο διαγωνισμοὺς, προκηρυχθέντας τῷ 1882 καὶ 1886. Πρὸ δύο δὲ μηνῶν εἰσῆχθη καὶ ἐψηφίσθη νέος νόμος ὁ ΒΡΑ' πάλιν περὶ διδασκτικῶν βιβλίων. Οὐσῶδε διαφοραὶ μετὰ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου τούτου νόμου ὡς καὶ τῶν σχετικῶν ἐρμηνευτικῶν Β.Δ. δὲν ὑπάρχουσι. Μόνον ἡ τετραετία τοῦ διαγωνισμοῦ τοῦ νόμου ΑΜΒ' μεταβάλλεται εἰς τριετίαν διὰ τοῦ νέου νόμου. Οἱ δὲ κριταὶ διὰ τοῦ νέου νόμου διορίζονται ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δημοσ. ἐκπαιδεύσεως, ἐνῶ κατὰ τὸν πρῶτον νόμον οἱ κριταὶ διορίζονται ἐπὶ τῇ προτάσει ἐπιτροπείας συγκειμένης ἐκ τῶν τμηματάρχων τῆς μέσης καὶ κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως, τοῦ καθηγητοῦ τοῦ διδάσκοντος τὴν παιδαγωγικὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, τοῖων καθηγητῶν τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς, ἐκλεγομένων ὑπ' αὐτῆς, ἐνὸς καθηγητοῦ τῆς θεολογικῆς σχολῆς, ἐκλεγομένου ὑπ' αὐτῆς, δύο γυμνασιαρχῶν, ἐνὸς διευθυντοῦ διδασκαλείου, ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ, καὶ τοῦ διευθυντοῦ τῆς σχολῆς τῶν τεχνῶν.

Γνωστὸν ὅτι ἡ γνώμη πάντων τῶν πολιτειολόγων ἀρχαίων καὶ νεωτέρων, εἶναι ὅτι ἡ συχνὴ τοῦ νόμου μεταβολὴ καταρρίπτει τὸ ἠθικὸν κύρος τῶν νομοθετούντων, χαλαρῶνει τὸ πρὸς τοὺς νόμους ὀφειλόμενον σέβας καὶ παρακωλύει τῶν ἠθισμῶν τῶν πολιτῶν εἰς τὴν τήρησιν τοῦ νόμου, ὅστις εἶναι ἡ βῆσις τῆς νομοταγοῦς τάξεως. Οὐδέποτε θὰ δυνήθῃ τις ν' ἀποκτήσῃ κῆπον καὶ ν' ἀπολαύσῃ καρποῦ ἐξ αὐτοῦ. Ἐάν κατ' ἔτος ἐκρίζονθ τὰ φυτευόμενα δένδρα καὶ φυτεῖν ἐν αὐτῷ ἄλλα δῆθεν καλλίτερα.

Ἄλλ' ἐνῶ ὁ νέος νόμος δὲν προτείνει μεταβολὰς ἐπὶ τὸ βέλτιον, πλὴν τῶν ἄνω σημειουμένων, ἐξ ὧν ἡ δευτέρα βιβλιῶς δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς βελτίωσις, οὐδὲ ὡς παρέχουσα μειζονας ἐγγυήσεις περὶ

ἀμερολήπτου καὶ αὐστηρᾶς κρίσεως, ἐν τῷ προκηρυσσόμενῳ διαγωνισμῷ παρεσχόνται σπουδαιόταται μεταβολαὶ εἰς τὰ νομοθετούμενα διδασκτικὰ βιβλία, ἰδίᾳ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, μετατρέπουσαι οὐσῶδε τὸν σκοπὸν αὐτῆς, ὅστις ὁμολογεῖται ὅτι εἶναι ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἐθνικὴ τῶν παιδῶν μόρφωσις.

Δὲν μεταβάλλονται αἱ ὥραι τοῦ πνευματικοῦ προγεύματος καὶ δείπνου, δὲν μεταβάλλονται ἄλλαι διατυπώσεις τῆς πνευματικῆς τραπέζης ἀλλ' εἰσάγονται ὅμως καινὰ τροπαί, δι' ὧν θὰ τραφῆ τὸ πνεῦμα καὶ θὰ διαπλασθῆ ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ κρίσις τῶν ἑλληνοπαίδων. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι σπουδαιότατον, πολὺ σπουδαιότερον, ἢ ἐάν μετεβάλλοντο αἱ ὑλικαὶ τροφαί, ἐάν ἀντὶ τοῦ σίτου εἰσῆγετο ἡ πατάτα, ἀντὶ τοῦ γάλακτος καὶ τοῦ κρέατος ἡ μακαλίγκα, ἀντὶ ὕδατος διαυγοῦς θυλὸν τι ὑγρὸν τόσον σπουδαιότερον, ὅσον σπουδαιότερος εἶναι ὁ ἐγκέφαλος τοῦ στομάχου. Τὸ διδασκτικὸν βιβλίον καὶ ἰδίᾳ τὸ ἀναγνωστικὸν ἀποτελεῖ τὴν βῆσιν τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἠθικῆς διαπλάσεως τοῦ παιδιοῦ, δὲν εἶναι ἐντυπος χάρτης, ἐφ' οὗ ὁ παῖς θὰ μάθῃ ἀπλῶς ἀνάγνωσιν, ἔστω μετ' ἀπαγγελίας καλῆς, ἔστω ἀνάγνωσιν λογικῆν. Τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον θ' ἀναπτύξῃ τὴν κρίσιν τοῦ παιδός, θὰ ἐξεγείρῃ αἰσθήματα εὐγενῆ, θὰ ἐμπνεύσῃ φρόνημα, θὰ παρᾶσχῃ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἠθικοῦ ἡμῶν χαρακτῆρος, θὰ μορφώσῃ ἐκ τοῦ μικροῦ παιδός Ἑλληνα ἢ Γερμανὸν ἢ Ἀγγλον, θὰ ἐξυπνίσῃ τὴν συνείδησιν αὐτοῦ ὡς ἀτόμου καὶ ὡς μέλλοντος κοινωνίας ὀρισμένης ἢ δὲν θὰ πράξῃ οὐδὲν τούτων καὶ θὰ κρατῆται ὑπὸ ἐνὸς φωνασκοῦ ἀναγνώστον. Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου πρῶτον καὶ δευτέρον ἐκ τοῦ διδασκάλου.

Πρὸς τοῦτοις δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι τὰ διδασκτικὰ βιβλία τῶν παιδῶν ἀποτελοῦσι συνάμα τὸ μόνον ἀνάγνωσμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐν τοῖς χωρίοις ἴσως δὲ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς πόλεσι. Δίδοντες λοιπὸν σπουδαῖα ἀναγνωστικὰ καὶ διδασκτικὰ βιβλία εἰς τὰς χεῖρας τῶν παιδῶν, παρέχομεν ἅμα πνευματικὴν τροφὴν καὶ εἰς τὸ πολὺ πλῆθος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Τοῦτο δὲ δὲν εἶναι τὸ ἐλάχιστον ἐκ τῶν δημοτικῶν σχολείων κοινωνικῶν καὶ ἐθνικῶν ὄφελος.

Ἰδοὺ τὰ κατὰ τὸν ἀγωνισμὸν τοῦ 1883 προκηρυχθέντα βιβλία διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα.

1. Κατήχησις.
2. Ἀλφαριθμητῆριον καὶ ἀναγνωσματῆριον διὰ τὴν α' τάξιν περιέχον ἀπλᾶ παραμῦθια καὶ ποιήματα, ἰδίως ἐν κοινῇ γλώσσῃ.
3. Ἀναγνωσματῆριον μετ' εἰκόνων ἢ ἀνευ τοιούτων διὰ τὴν β' τάξιν, ὁ Ροδινῶν.
4. Ἀναγνωσματῆριον διὰ τὴν γ' τάξιν μετ' εἰκόνων ἢ ἀνευ τοιούτων. Ὁδύσεια.
5. Ἀναγνωσματῆριον διὰ τὴν δ' τάξιν περιέχον ἐκλογὴν ἐκ τοῦ Ἡροδότου καὶ διηγήσεις ἐκ τοῦ Ἑθνικοῦ ἡμῶν ἀγῶνος ὡς καὶ ποιήματα καὶ περιγραφὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν φύσιν καὶ τὰς τέχνας.
6. Ἀριθμητ. προβλήματα.

7. Ἀπάνθισμα παιδαγωγικῶν ἀσμάτων.

Ἡ δὲ προκήρυξις τοῦ 1886 περιελάμβανε, τὰ β' βιβλία, ἀντικαταστήσασα μόνον διὰ τὴν β' τάξιν τὸν Ροδινῶνα διὰ διηγημάτων ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλλην. μυθολογίας μετὰ συντόμου περιγραφῆς τόπων καὶ φυσικῶν φαινομένων.

Ἰδῶμεν τώρα τίνα ἀναγνωστικὰ βιβλία εἰσάγει εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος ἡ προκήρυξις διαγωνισμοῦ τῆς 25 Φεβρουαρίου 1893.

«Ἀναγνωστικὰ βιβλία διὰ τοὺς μαθητὰς ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἀνευ εἰκόνων, περιέχοντα αἰσώπειους μύθους, περιγραφὰς καὶ βίου, ζῶων καὶ φυτῶν, περιγραφὰς τῆς φύσεως, πειραματικὰς, γνομικὰ, ποιήματα καὶ διηγήματα διὰ γλώσσης ἀπλῆς καὶ γνησίως ἑλληνικῆς δι' ὅλας τὰς τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου»

Ὁ νέος λοιπὸν περὶ διδασκτικῶν βιβλίων νόμος ΒΡΑ εἰσῆχθη, ἵνα μεταβληθῆ ἡ τετραετία εἰς τριετίαν, ἵνα οἱ κριταὶ διορίζωνται κατ' εὐθείαν ὑπὸ τοῦ κ. ὑπουργοῦ καὶ—τὸ οὐσιωδέστερον—ἵνα ὁ Ροδινῶν, οἱ Ἡρωικοὶ χρόνοι τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ὀδύσεια τοῦ Ὀμήρου, αἱ Ἐκλογαὶ ἐκ τοῦ Ἡροδότου καὶ αἱ Σκηνογραφίαι ἐκ τοῦ ἠρωικοῦ ἡμῶν ἀγῶνος ἀντικατασταθῶσιν ὑπὸ Αἰσώπειων μύθων περιγραφῶν καὶ βίων ζῶων γνομικῶν καὶ διηγημάτων (ἐπὶ τὸ μυθιστορικώτερον), ἢ τοῖς ὑπὸ ὕλης ἀποκλειούσης πᾶν ἑλληνικὸν ἀρχαῖον ἢ νέον πλὴν τῆς γλώσσης. Δηλαδή ὁ ἑλληνοπαῖς ἐπὶ τετραετίαν φοιτῶν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον δὲν θ' ἀναγνώσῃ οὐδὲν ἐκ τῆς ὡραίας ἑλλην. μυθολογίας, οὐδὲν ἐκ τῶν μυθολογικῶν ἠρώων τῆς πατρίδος του οὐδὲν ἐκ τῶν μοναδικῶν κατορθωμάτων, τῶν Μηδικῶν πολέμων, οὐδὲν περὶ τῶν ἀθανάτων ἠρώων τῆς πατρίδος του, οὐδὲν περὶ τῶν πατέρων καὶ τῶν πάππων των. Ἀλλὰ διὰ τὴν ἑλλειψιν ταύτην θ' ἀποζημιῶσται ἀναγνώσκων περιγραφὰς φυτῶν καὶ ζῶων καὶ ταῦτα ὅχι ἀνεγνωρισμένων τινῶν συγγραφέων τοῦ ἔθνους του ἀλλὰ τοῦ βραβευθέντος αυτοσχεδίου συγγραφέως. Νομίζει τις ὅτι τὸ πρόγραμμά τοῦτο συνέταχθη ὑπὸ τῆν πίεσιν ἀντιεθνικῆς λογοκρισίας.

Καὶ μὴ νομίσῃ τις ὅτι τὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν ὁ ἑλληνοπαῖς θ' ἀναγινώσκῃ καὶ θὰ μελετᾷ ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ. Ὁχι. Ἐνῶ μετὰ τὰ ἀναγνωσματῆρια ἀναγράφονται ἄλλα διδασκτικὰ βιβλία ἐν τῇ προκήρυξιν τοῦ διαγωνισμοῦ, ἢ τοῖς Γραμματικῇ τῆς νέας Ἑλλην. γλώσσης, Συλλογῇ ἀριθμ. προβλημάτων, Ἐγχειρίδιον φυσικῆς ἱστορίας (πάλιν ζῶα καὶ φυτὰ), Γεωγραφία, Καλλιγραφία, δυστυχῶς ἢ Ἑλληνικὴ ἱστορία ἐντελῶς ἐλησμονήθη καὶ ἐν τοῖς διδασκτικοῖς βιβλίοις, ὡς παρηγορηθῆσθαι πᾶν ἰδίᾳ ἑλληνικὸν ἐν τοῖς Ἀναγνωσματῆριοις.

Ἡ ἐθνικὴ ἱστορικὴ ὕλη ἐθεωρήθη ἐν τούτοις τόσον σπουδαία ὑπὸ τῶν συνταξάντων τὰ προγράμματα τῶν δύο προηγουμένων διαγωνισμῶν, ὥστε καὶ τὰ Νεοελληνικὰ ἀναγνώσματα, τὰ προορισθέντα διὰ τὰ Ἑλλην. σχολεῖα, περιελάβον σχεδὸν ἀποκλειστικῶν ὕλην ἱστορικὴν ἐκ τῶν διαφορῶν ἐποχῶν τοῦ ἐθνικοῦ βίου.

Ἐρωτῶμεν λοιπὸν πάντα ἀμερόληπτον κριτὴν αὐτὸν τὸν ἀξιοτίμον κ. Ὑπουργὸν τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, τίνα ἀναγνωστικὰ βιβλία θεωρεῖ μορφωτικώτερα καὶ μᾶλλον ἀρμοζόντα εἰς Ἑλληνόπαιδας, τὰ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου διαγωνισμοῦ ἑλληνικώτατα ἀναγνωστικά, ἢ τὰ διὰ τοῦ νῦν εἰσαγόμενα ἄχροα καὶ ἀνούσια;

Ἐκεῖνο δὲ τὸ ἄνευ εἰκόνων δι' ἀντιλογίαν πρὸς τὸ πρῶτον μετ' εἰκόνων ἐνθυμίζει πῶς τοὺς εἰκονομάχους. Δύναται ν' ἀπικιτήσῃ καλλιτεχνικὰς εἰκόνας, καί' ἀλλὰ διὰ τί ἄνευ εἰκόνων, ἀφοῦ πανταχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου μεταχειρίζονται εἰκόνας;

B.



ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ὅπου ὁ λαὸς δὲν εἶναι ἄγρυπνος φύλαξ τῶν δικαιοματίων του, ἐκεῖ βαίνοσι κατὰ κρημνῶν τὰ πράγματα. Ὅ εἰς δὲν δύναται νὰ εἶναι σοφώτερος καὶ πρακτικώτερος τοῦ ἔθνους; ὁλοκλήρου Ἡδὴ ὁ Ταλλεϋβάνδος εἶπέ: «Γινώσκω τινὰ, ὅστις εἶναι σοφώτερος τοῦ Βαλταίρου, γινώσκω τινὰ, ὅστις εἶναι σοφώτερος τοῦ Βονοπάρτου, γινώσκω τινὰ, ὅστις εἶναι σοφώτερος πάντων τῶν Κυβερνητῶν τοῦ κόσμου, τῶν γενομένων καὶ γενησόμενων καὶ αὐτὸς εἶναι ἡ κοινὴ γνώμη.» Ἄλλ' εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς κοινῆς γνώμης πρέπει νὰ συντελώσιν οἱ ἔχοντες καὶ μᾶθητιν καὶ διάνοιαν ὅς' εἶναι καὶ ἰσχυρὰν καὶ αὐτοὶ ὀρείλουσι νὰ λαμβάνωσι τὴν πρωτοβουλίαν. Διὰ νὰ γίνῃ δὲ γνώστον ὅποια διαφορά ὑπάρχει μεταξύ ἡμῶν καὶ τῶν Γερμανῶν, ἀναφέρω ἐν χαρακτηριστικῶν γεγονόσιν, εἰς οὐ πᾶς τις βέπει δι' ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες ἐγκύπτουσι μελετῶντες μετ' ἐμβριθείας τὰ ὑψίστα τῆς ἐπιστήμης προβλήματα, εἶναι ἐπ' ἴσης καὶ ἄγρυπνοι φύλακες καὶ προστάται τῶν δικαίων τοῦ λαοῦ των καὶ αὐστηροὶ ἐπιτηρηταὶ τῶν ἀρλότων των μίχρι στάσεως κατ' αὐτῶν. Εἰς πολλοὺς εἶναι γνωστὸν ὅτι τῇ 2]14 Ἰανουαρίου 1892 ἐν τῇ Γερμανικῇ βουλῇ ὑπεβλήθη νομοσχέδιον περὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων τῆς Πρωσίας ἐξ 194 ἄρθρων, δι' ὧν ἐμελλον νὰ ῥυθμισθῶσι τὰ τῶν σχολείων τῆς χώρας ὀριστικῶς πλέον διὰ νόμου, ὃν μᾶτην ἀναμένουσι οἱ διδάσκαλοι τῆς Πρωσίας ἀπὸ 90 ἐτῶν. Ὡς δὲ ἐγνωσθῆ τὸ περιεχόμενον τοῦ νομοσχεδίου, γενικὴ κατῆφεια καὶ ἀγανάκτησις κατέλαβεν οὐ μόνον τοὺς διδασκάλους, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς εἰλικρινῶς τὴν πατρίδα των ἀγαπῶντας Γερμανούς. Διὰ τί; διότι διὰ τοῦ νομοσχεδίου εἰσήγετο αὐστηρὰ συκέντρωσις τῆς σχολικῆς διοικήσεως καὶ πα·εχωροῦντο ὁ καιώματα εἰς τὸν κλῆρον, δι' ὧν οἱ διδάσκαλοι ἐκινδύνεον νὰ γεινωσιν αὐτοῖς ὑποχέριοι. Καὶ πῶτον ὁ ἐν Βερολίμῳ διδασκαλικὸς σύλλογος διεμαρτυρήθη κατὰ τοῦ νομοσχεδίου, χαρακτηρίσας αὐτὸ ὡς πρᾶκτικῶν τὴν ἐλευθερὰν ἀνάπτυξιν πρὸς ὄλεθρον τῆς Γερμανίας. Ἡ ἐφημερίς τοῦ Μαγδεμβούργου, κυβερνητικὴ ἐφημερίς ἔγραψε: «Τὰ δημοτ. σχολεῖα τῆς Πρωσίας προσρίζονται νῦν εἰς μεταβολήν, ἣτις δὲν ἀνησυχεῖ μόνον ἡμᾶς. Εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ κλήρου ἤδη παραχωροῦνται περισσώτερα δικαιώματα τοῦ πρέποντος καὶ τοῦ λυσitelouς.» Ἡ ἐφημερίς «Freisinnige Zeitung» γράφει: «Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κόμητος Ζέδλιτς ἀναγνωρίζομεν τὸν μακαρίτην Μύλλερ. Μάλιστα εἰς τὰ μέτρα τοῦ Μύλλερ ἀποδίδομεν τὴν προτίμησιν ὡς ὀλιγώτερον βλαβερά.» Ἡ ἐφημερίς «Hamburger Nachrichten» λέγει: «Ἐχομεν πεποίθησιν εἰς τὸ φρόνημα

καὶ εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ Πρωσιακοῦ καὶ Γερμανικοῦ λαοῦ, δι' ἐν θὰ συμπράξῃ εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς πολιτικῆς καὶ ἐθνικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως. Τὸ νομοσχέδιον περὶ δημοτικῶν σχολείων δύναται εὐκόλως νὰ διαδραματίσῃ τὰ πρόσωπον τῆς σταγόνος, ἣτις πίθον πλήρη τὸν κάμνει νὰ χύνται ἔξω.»

Καὶ ἄλλαι ἐφημερίδες ἔγραψαν περὶ τοῦτου δριμύτερον καὶ προέκλεσαν τὴν κοινὴν γνώμην εἰς διαμαρτυρίαν. Τί δὲ συνέβη; Τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Χάλλης ὑπέβαλε πρῶτον εἰς τὴν βουλὴν ὑπόμνημα, ἐλθέτον ἀπροκαλύπτως τὴν γνώμην αὐτοῦ κατὰ τοῦ νομοσχεδίου. «Ὁ πνευματικὸς σύνδεσμος πάντων ἡμῶν τῶν Γερμανῶν κινεῖ τὴν συμπάθειαν καὶ ἡμῶν τῶν μελῶν τοῦ Πανεπιστημίου διὰ τοὺς κινδύνους τῶν δημοτικῶν σχολείων. διότι γινώσκομεν δι' οὐδεμίαν ἄλλη νομοθετικὴν ἐργασίαν ἔχει τόσῃν ῥοπήν εἰς τὸ μέλλον τῶν ἔθνων ἡμῶν καὶ εἰς τὴν πολιτείας ὅσον σχολικὸς νόμος καλὸς ἢ κακός.» Τὸ παράδειγμα τοῦτο ἠκολούθησαν 70 καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βορολίνου, τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βιέννης, τῆς Γοτιγγης, τῆς Γρεϊψβάλτης, καὶ ἄλλων πόλεων. Τὸ παράδειγμα τῶν Πανεπιστημίων, ἐμιμήθησαν οἱ σύλλογοι, οἵτινες ἐν συλλαλητηρίοις ἐδήλωσαν τὴν γνώμην αὐτῶν κατὰ τοῦ νομοσχεδίου. Ἐν τῇ βουλῇ, συζητουμένου τοῦ νομοσχεδίου, ἐζήτησαν τὸν λόγον 57 βουλευταὶ, ἵνα κατακρίνωσιν αὐτὸ. Κατόπιν τῆς τοιαύτης τῆς Γερμανίας στάσεως κατὰ τοῦ νομοσχεδίου, ὁ εἶχεν υἰοθετήσῃ καὶ αὐτὸς ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ εἰπὼν τὸ προπετὲς ἐκεῖνο λόγιον ὁ μὴ ἀποεχόμενος τὸ νομοσχέδιον νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ ἔδαφος τῆς Γερμανίας, τὸ νομοσχέδιον ἀπεσύρθη καὶ ὁ ὑπουργὸς ὁ ὑποβάλλων αὐτὸ ἐπαύθη. Ἐρωτῶμεν ἤδη τὸ ἡμέτερον μονάρχιδον καὶ πολυφίλητον ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον τί ἔκαμεν διὰ τὴν κατάργησιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας καὶ παντὸς ἐθνικοῦ ἐν τοῖς δημοτικῶν σχολείοις; Ἐρωτῶμεν τὴν δημοσιογραφίαν τῆς Ἑλλάδος, τί ἔγραψε περὶ τοῦτου; Ἐρωτῶμεν τοὺς συλλόγους, μάλιστα τοὺς διδασκαλικούς, πότε προτίθενται νὰ κάμωσι τὰς διαμαρτυρίας των; Ἐρωτῶμεν τὰ διδασκαλεῖα τίνα γνώμην ἔχουσι περὶ τῶν τελοουμένων ὀργίων; Ἐρωτῶμεν τέλος τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ποίαν ἐθνικότητα θὰ ἐκλέξῃ, ἀφ' οὗ ἀφαιροῦσιν ἀπ' αὐτὸν τὴν Ἑλληνικὴν;

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

Μετὰ λύπης μανθάνομεν ἐκ τῶν ἐφημερίδων δι' ὃ ἐν Ἀσλάναγα ἐργαζόμενος δημοδιδασκαλὸς κ. Γεώργιος Μασουρίδης ἐτραυματίσθη ἐξ ἀπροσεξίας διὰ περιστρόφου ἐκπυρσοκροτήσαντος αἰφνιδίως. Ὁ Θεὸς νὰ εὐσπλαγχνισθῇ καὶ ἀποδώσῃ αὐτὸν ταχέως εἰς τὸ σχολεῖόν του, ὑπὲρ οὗ μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ τελοσφόρων ἐργάζετα. Τοῦτο εἶναι ἡ διάπυρος ἡμῶν εὐχή.

— Ἐκ Κορινθίας ἐστάλη καλὴ πραγματεία περὶ ποινῶν εὐφυοῦς καὶ φιλοτίμου δημοδιδασκάλου, τοῦκ. Π. Δ. Π ἦν συνεχωνεύσαμεν ἐν τοῖς ἄρθροις τοῖς εἰδικοῖς περὶ ποινῶν, ἀ δημοσιεύομεν ἐν τῇ Ἐκπαιδεύσει. Συγχαίρομεν ἐκ καρδίας τὸν συγγραφέα τῆς πραγματείας καὶ προτρέπομεν νὰ καταγίνη καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι διδασκαλοὶ εἰς τὴν μελέτην ζητημάτων, καὶ νὰ ἀποστέλλωσι τὰς μελέτας των εἰς τὴν Ἐκπαιδεύσειν, ἵνα αἱ γνῶμαι αὐτῶν εὕρισκωσι διδασοιν.